

KOMTEK — Kommunalteknisk effektivisering og miljøvennlig utvikling

Av Bo Wingård.

Bo Wingård er rådgiver i NTNf.

Innlegg på seminar i Norsk Vannforening 4. april 1991.

I løpet av de siste 30 årene har veksten i offentlig sektor foregått hovedsakelig i kommunal forvaltning. Det har vært en 3-dobling både av den kommunale andelen av BNP og av antall årsverk. Den tilsvarende økningen i kommunale oppgaver har blitt forsterket i de senere årene gjennom en økt overføring av forvaltningsansvar fra statlig nivå.

Overføring av ansvar har i få tilfeller medført en tilsvarende økning i disponible ressurser. Sammen med generelle krav til effektivisering og lønnsomhet i offentlig sektor har dette gått ut over kvaliteten på mange av de kommunale tjenestene. Eksempelvis peker rapporten fra KOMI prosjektet på at mange kommuner har måttet nedprioritere nødvendig vedlikehold og investeringer for å kunne dekke løpende driftsutgifter.

For kommunene medfører disse forholdene et økende behov for effektivisering i de fleste sektors virksomhet og ressursbruk. Det stilles også krav om en strengere prioritering av oppgaver. Bedre utnyttelse av de menneskelige ressurser, økt bruk av både nye og etablerte tekniske hjelpemidler og en organisasjon tilpasset oppgavene er virkemidler i denne prosessen.

En av de viktige oppgavene som er i ferd med å bli delegert fra statlig nivå til

kommunalt er ansvaret for det lokale miljøvernet. I Stortingsmelding 46 1988—89 «Miljø og utvikling» står det bl.a. «Kommunene skal ta sin del av ansvaret for de internasjonale forpliktelsene om utslippsreduksjoner» og at det vil foregå en «styrking av det lokale miljøvernearbeidet og overføring av myndighet til kommunene».

Som spesielle innsatsområder i tilknytning til lokalforvaltningen peker Stortingsmelding 46 på kommunalt avløp, vannforsyning, kommunalt avfall, energiproduktivitet og samferdsel.

Selv om andre sektorer kan ha større effektiviseringspotensial isolert sett finner vi de sterkeste drivkreftene for tverrsektorielt samarbeid knyttet til miljøforvaltningen i teknisk sektor og i tilknytning til EDB-tjenester. Konkrete eksempler er bruken av geografiske informasjonssystemer (GIS) og systemer for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV).

Alle sektorer i kommunen benytter stedfestet informasjon i sitt arbeid og vil måtte avgi og motta miljørelevante data i fremtiden. Behovet for miljøinformasjon vil bidra til den nødvendige effektivisering i tilknytning til innsamling og lagring av miljø- og driftsdata. Også planarbeid og beslutningsunderlag for publikum og politikere vil være drivkrefter for tverrsektorielle systemer. Dette forsterkes av Plan- og bygningslovens nye (1990) krav om konsekvensanalyser ved større investeringer.

EDB-systemene for FDV har store fellestrekk mellom sektorene og er avgjørende for kommunens evne til å møte sine miljøkrav. Eksempel på det siste er det sviktende vedlikeholdet av vann- og avløpsnett som både representerer en helseisriko og et investeringsbehov på 130 milliarder kroner.

Det viktigste elementet i arbeidet med den kommunale effektiviseringen er kompetanse- og teknologispredning. Dette er også et område hvor arbeidet med å integrere miljøforvaltningen vil være en tverrsektoriell pådriver og hvor både forsknings- og leverandørmiljøer kan bidra.

I NTNFs Perspektivanalyse for miljøforskningen (april, 1991) pekes det også på at «Miljøfaglig ekspertise fungerer som en del av den kommunale sektorpolitikken, og vil kunne bidra til å sette miljøproblemer på den lokale politiske dagsorden».

Brukerinteresser

Kommunenes Sentralforbund og NTNf har på denne bakgrunn gått sammen om å etablere et program for effektivisering og miljøforvaltning i kommunene — KOMTEK.

Kommunenes Sentralforbund er et naturlig fellespunkt for norske kommuner, og en kontakt mot sentrale departementer og forskningsmiljøer. KS bør være en pådriver for arbeidet med å integrere miljøforvaltningen i kommunene. KS har i tillegg sine egne målsettinger både innen miljøvern og bruk av informasjonsteknologi som de ønsker ivare tatt gjennom et tverrsektorielt kommunalteknisk effektiviserings- og utviklingsprogram.

Kommunene selv ønsker ny teknologi, økt satsing på kompetanseheving og samarbeid/erfaringsoverføring fra andre kommuner med tilsvarende problemstillinger.

NTNF har i flere år støttet FoU innen kommunalteknikk, informasjonsteknologi og miljø gjennom Fou-programmer. NTNf har også engasjert seg i økende grad i arbeidet med å ta i bruk miljøteknologi og forhindre foreurenning i offentlig og privat virksomhet. Dette både for å bidra til å oppnå nasjonale miljømål, utvikle norske miljøteknologileverandører og miljøteknologikompetanse. Det er nå viktig å utnytte og videreutvikle den kompetansen som er bygget opp i norske fagmiljøer på området.

Miljøverndepartementet har interesse i å integrere miljøforvaltningen i kommunene mest mulig effektivt med fotfeste både i faglig kompetanse og organisatoriske forhold. Det er i tillegg viktig for departementet at kommunene bidrar til prioriteringen og løsningen av løpende og fremtidige forskningsoppgaver på området.

Kommunaldepartementets interesser og mål er også knyttet til å oppnå en effektivisering i kommunal sektor, og vil bli konkretisert gjennom arbeidet med å følge opp at kommunene oppnår sine miljømål. Et eksempel er de distriktspolitiske virkemidlene som inkluderer tilskudd til utbygging av nye vannforsyningsanlegg. Tilskuddet har som mål å gi befolkningen en forsvarlig vannforsyning til en forsvarlig pris og å sette kommunene i stand til å møte krav fra offentlige myndigheter.

Programmet er forankret i konkrete brukerbehov identifisert gjennom et omfattende utredningsarbeid og gjennom et nært samarbeid om programutformingen mellom de deltakende organisasjonene. I gjennomføringen av programmet vil også programstyret i stor grad representere interessegruppene gjennom sin sammensetning.

KOMTEK skal

— gi deltakerkommune en effektivise-

- ringsgevinst på minimum 10%
- integrere miljøvern i kommunene, teknisk og organisatorisk.

Innhold:

KOMTEK skal ha to funksjoner; støtte til enkeltprosjekter i kommunal regi innenfor utvalgte områder og etablering av et nettverks/støtteapparat for teknologi- og kompetansespredning i kommunene.

Prosjektstøtten skal konsentreres innen følgende områder:

- utvikling og anvendelse av informasjonsteknologi på tvers av kommunale sektorer i tilknytning til miljørelaterte aktiviteter med spesiell vekt på planleggings- og beslutningsstøtte
- utvikling og anvendelse av nye kommunaltekniske løsninger og nye organisasjonsformer innen
 - arealplanlegging
 - vann, avløp og renovasjon
 - trafikk og veier
 - energiøkonomisering
 - beredskap
 - byggesaksbehandling.

For å bidra til en størst mulig effektiviseringsgevinst skal det legges størst mulig vekt på overførbarhet av prosjektenes resultater. Dette kan skje både ved å lage prosjektgrupper av kommuner i tilknytning til pilotkommunen og ved å velge «representative» kommuner som pilotkommuner.

Utformingen av enkeltprosjektene vil variere sterkt fra kommune til kommune og avhenge av lokale forhold. Felles for prosjektene i KOMTEK er at de skal ha klare miljø- og effekteriseringsformål som er forankret i pilotkommunens politiske og administrative ledelse.

Av hensyn til resultatoppfølging,

resultatenes målbarhet og problemstillingenes utbredelse vil prosjektansvarlige kommuner primært søkes blant de små og mellomstore. Dette kan gi grunnlag for nært samarbeid med, og engasjement fra, større kommuner i tilknytning til prosjektene.

Det er opp til prosjektkommunene å vurdere hvilke forsknings- og leverandørmiljøer som blir trukket inn i prosjektene, men kompetansenivå og mulige roller i nettverksbyggingen bør være med i vurderingen.

Nettverks- og støtteapparatet skal bygges opp gjennom en egen KOMTEK-aktivitet knyttet til konsulentopplæring og informasjonsspredning. Denne delen av programmet skal forankres i eksisterende fagmiljøer og organisasjoner for å utnytte deres kompetanse og informasjonskanaler best mulig. I tillegg til kunnskapsspredning skal aktiviteten bidra til effektivisering gjennom vektlegging av kvalitetssikring i all kommunal virksomhet.

NKF, NIF og NTH er eksempler på sentrale medspillere med sine etablerte systemer for etter- og videreutdanning både av kommunalteknisk personell og konsulenter. Aktiviteten knyttet til utvikling av nettverks- og støtteapparatet skal også hjelpe kommunene å utnytte virkemidler som Statlige Utviklingskontrakter eller finansiering gjennom f.eks. Kommunalbanken.

Det eksisterer i dag flere FoU-programmer som tar opp emner som også vil kunne dekkes av KOMTEK. Eksempler er Offsak, Effektivisering av vannforsyningen, GIT/FUNN, osv. Dessuten opererer offentlige organisasjoner som SFT, Industrifondet, DU, SIFF osv. med egne prosjektmidler. Det er derfor viktig å trekke opp grensene for KOMTEKs innsatsområde og peke på hvordan man skal utnytte resultater fra andre og spre egne resultater. Et vik-

tig virkemiddel i dette arbeidet vil være NTNFs Saksbehandlerutvalg for miljøteknologi hvor de sentrale finansieringskildene er representert.

Organisering:

Programstyret for KOMTEK oppnevnes av NTNf etter råd fra KS og departementene. Programstyrets leder oppnevnes av NTNf i samråd med KS.

Programstyret og programleder vil utarbeide de detaljerte kriteriene for valg av prosjekter og kan selv ta initiativ til opprettelse av prosjekter.

Enkeltkommuner skal stå som prosjektansvarlige, men gjerne inngå i et større samarbeid med andre kommuner og private virksomheter der dette er naturlig i tråd med programets mål.

Programmet finansieres gjennom grunnbevilgninger fra KS og departementene samt prosjektbevilgninger fra de samme og NTNf der dette er naturlig. I tillegg stilles det krav om en egenandel fra deltakerkommunene side i en tilsvarende størrelsesorden.

Forskning, utredning og rådgivning på miljøsektoren innenfor områdene:

- Vannforsyning
- Kommunalt og industrielt avløpsvann
- Avfall og slam
- Forurenset jord og grunnvann
- Offshore - industri
- Industriell miljøteknologi
- Havbruk/akvakultur

aquateam norsk vannteknologisk senter as

Postboks 6326 - Etterstad
0604 OSLO 6 Tlf.: (02) 67 93 10